

Więzienie Policji Bezpieczeństwa i Wychowawczy Obóz Pracy

Niemiecki obóz karno-śledczy w Żabikowie koło Poznania został założony w kwietniu 1943 r. Do wiosny 1944 r. funkcjonował równoległe z obozem w Forcie VII w Poznaniu, którego był kontynuacją. W chwili likwidacji obozu, 27 kwietnia 1944 r., w Forcie VII przebywało 750 więźniów. Komendant Reinhold Hans Walter wraz z całą załogą, liczącą do 80 do 100 esesmanów, przeniósł się do Żabikowa.

Obóz w Żabikowie nosił oficjalne nazwę *Polizeigefängnis der Sicherheitspolizei und Arbeitserziehungslager Posen-Lenzingen* (Więzienie Policji Bezpieczeństwa i Wychowawczy Obóz Pracy Poznań-Junikowo). Obóz dzielił się na dwie części, na więzienie policyjne i obóz karny. Obóz żabikowski o powierzchni ok. 3.74 ha podlegał poznańskiemu gestapo i zorganizowany został na terenie dawnej cegielni. Otoczony był podwójnym ogrodzeniem z drutu kolczastego pod wysokim napięciem oraz wieżami strażniczymi. Między drutami umieszczono dodatkowo gęste zwoje drutu kolczastego uniemożliwiające ucieczkę. W obozie istniały osobne baraki dla mężczyzn i kobiet, warunki pobytu nie różniły się od warunków w obozach koncentracyjnych.

Więzienie Policji Bezpieczeństwa było przejściowym miejscem odosobnienia, do którego kierowano osoby oskarżane przez Niemców o działalność konspiracyjną. Okres osadzenia więźnia trwał przeciętnie od kilku dni do kilku tygodni.

Zdarzały się jednakże przypadki, w których poszczególni więźniowie przebywali tu kilka miesięcy. Więźniów przetrzymywano w drewnianych barakach (część tych baraków pozostała po likwidacji istniejącego obozu pracy dla Żydów – *Reichsautobahnlager Poggenburg*). Obóz w Żabikowie był obozem przejściowym, skąd deportowano więźniów do obozów koncentracyjnych, sporadycznie zwalniano. Z Żabikowa odeszło 28 transportów z więźniami. Pierwszy transport skierowano do KL Auschwitz, a następnie do Gross-Rossen, Mauthausen, Sachsenhausen, Ravensbrück.

W części karnej obozu żabikowskiego przetrzymywano osoby oskarżone przez Niemców o pospolite naruszenie przepisów prawa, tzn. o uchylanie się od obowiązku pracy, niestawienie się w miejscu pracy wskazanym przez niemiecki Urząd Pracy (*Arbeitsamt*), ucieczkę z robót przymusowych w Rzeszy. Początkowo więźniów karnych osadzano na 14 dni, potem karę tę wydłużono do 21 dni, w 1944 r. odnotowano przypadki osadzania na 28 i 56 dni. Po odbyciu kary więźniów albo zwalniano, albo kierowano do obozów koncentracyjnych.

Obóz przeznaczony został przede wszystkim dla Polaków. Więziono tu również jeńców radzieckich i uciekinierów z robót przymusowych, Niemców – dezertersów z *Wehrmachtu*, Luksemburczyków, Holendrów, Węgrów, Słowaków, obywateli USA. Oddzielną grupę więźniów stanowi tzw. niedzielnicy, osadzeni w Żabikowie na podstawie pomówień, donosów, zarządzeń administracyjnych. Przywożeni oni byli do obozu w piątek wieczorem, poddawani szczególnym udrękom i wypuszczani w poniedziałek rano.

Do dnia 19 stycznia 1945 r. ujęto w ewidencji nazwiska 21 624 więźniów. W obozie żabikowskim rozstrzelano żołnierzy z Poznańskiego i Pomorskiego Okręgu Armii Krajowej (łącznie przebywało tu około 1500 członków tej organizacji, jak i scalonych z nią później – Narodowej Organizacji Wojskowej i Polski Niepodległej), członków Szarych Szeregów, a także Polskiej Partii Robotniczej.

Zwłoki więźniów wywożono do Poznania i tam palono w krematorium Collegium Anatomicum. Na podstawie akt zgonów, sporządzonych przez Niemców cywilnego urzędzie stanu cywilnego, ustalono nazwiska 290 osób zmarłych i zamordowanych w Żabikowie. Zwłoki przesyłano z adnotacją gestorben (zmarły), bez podania prawdziwej przyczyny śmierci.

Ewakuacja obozu rozpoczęła się w nocy 19 stycznia 1945 r. Pierwszą grupę liczącą około 700 więźniów przetransportowano koleją do obozu Sachsenhausen.

Ostatecznie dotarło tam 408 więźniów. Podczas likwidacji obóz podpalono. Hitlerowcy spalili również ciała wcześniej rozstrzelanych więźniów. Pozostałych przy życiu wyprowadzono pieszo do obozu Sachsenhausen, gdzie dotarło 208 więźniów. Więźniarki polityczne skierowano jeszcze dalej, do obozu koncentracyjnego Ravensbrück. Po drodze zabijano słabych i wyczerpanych marszem.

Na pogorzelsko obozu przybyła jeszcze ostatnia 33-osobowa grupa więźniów z okolic Makowa Mazowieckiego, których eskortujący ich esesmani rozstrzelali na cmentarzu w Żabikowie. Był to ostatni mord dokonany przez Niemców na więźniach. Dnia 26 stycznia 1945 r. po południu wkroczyły do Żabikowa wojska radzieckie II Frontu Białoruskiego, zajmując Luboń i okolice.

Link dla osób zainteresowanych poszerzeniem swojej wiedzy (test turystyczny będzie dotyczył materiałów tylko zawartych w tym dokumencie, link jest „dla chętnych”):

<https://zabikowo.eu/wiezienie-policji-bezpieczenstwa-i-wychowaczy-oboz-pracy>